

אדר התשע"ג

בס"ד

השיעור מוקדש לעילוי נשמת מנחם אביצור בן יהודה אריה ז"ל

תפקיד הכהנים במשכן

(על פי שיעור של הרב אלחנן סמט)

ובבגדיהם (כחלוקת הסדרים הארצישראלית וכחלוקת הפרשות הבלית)?

הרי שנשאלת גם השאלה מה מחדשת פרשה זו? הרי על תרומת שמן למאור נצטווה משה כבר בראש פרשת תרומה (שמות כ"ה, ב-ו):

"דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ לִי תְרוּמָה... שֶׁמֶן לְמָאֹר..."

וגם על מקומה של המנורה באוהל נצטווה משה כבר בפרשת עשיית הפרוכת (שמות כ"ו, לה)

"וְשִׁמְתָה אֶת הַשֶּׁלֶחַן מִחוּץ לַפְּרֹכֶת וְאֵת הַמִּנְחָה נִכַּח הַשֶּׁלֶחַן עַל צֵלַע הַמִּשְׁכָּן תִּימְנָה"

וגם ועל הדלקת נרותיה נצטווה כבר בפרשת עשיית המנורה (שמות כ"ה, לו)

"וְהִעֲלָה אֶת נֵרֹתֶיהָ וְהָאִיר עַל עֶבֶר פְּנִיָּה"

ויש לאמר שהחידוש שבפרשה זו הוא שכיוון שהדלקת המנורה אינה מעשה חד-פעמי, אלא יש להעלות בה נר תמיד, על כן אין די בתרומה החד-פעמית לשם עשיית המשכן, שעליה נצטווה משה בראש פרשת תרומה, אלא דרושה לקיחה מתמדת של שמן זית מאת בני ישראל לצורך עבודה זו.

מסיבה זו גם אין להסתפק בכך שמשה יעלה את הנרות במנורה בעת הקמת המשכן, אלא יש צורך באחריות מתמדת להעלות את נר התמיד בכל ערב וערב, ואחריות זו מוטלת על אהרן ועל בניו. בכך מרחיבה פרשה זו ומבארת את מה שנרמז כבר בפרשת המנורה, בתחילת פרשת תרומה, כי המעלה את נרותיה אינו משה דווקא: **"וְהִעֲלָה אֶת נֵרֹתֶיהָ וְהָאִיר עַל עֶבֶר פְּנִיָּה"**. עתה, בראש פרשת תצוה, ברור שהמעלה והמאיר בתמידות הוא אהרן או אחד מבניו. כך הופך נר התמיד, שנועד ללוות את היוועדותו של ה' עם משה, לעבודה הנעשית במשכן **"חֲקַת עֹלָם לְדֹרֹתָם"**.

משנתברר תפקידם של אהרן ובניו במשכן, ממשיכה הפרשה ומצוה על עשיית בגדי הכהונה ועל הכשרת

הציווי על עשיית המשכן, האמור בדיבור ארוך אחד, נחלק לשתי מחציות: פרשת תרומה, שבה באים הציוויים על עשיית המשכן וכליו – היחפצא, ופרשת תצוה, שבה באים הציוויים על הכשרת הכהנים – היגברא' – לעבודתם במשכן, באמצעות לבישתם את בגדי הכהונה (פרק כ"ח), ובהליך שיימשך שבעה ימים, ימי המילואים (פרק כ"ט).

אבל בעוד שפרשת תרומה אכן מתרכזת אך ורק בנושא הנידון בה, ואינה רומזת כלל לכך שבמשכן המדובר בה יפעלו כהנים, הרי שפרשת תצוה כוללת שתי פרשות מסורה – אחת בראשיתה ואחת בסיומה – העוסקות בשניים **מכלי המשכן**, והנראות כשייכות לפרשת תרומה. בראש פרשת תצוה (כ"ז, כ-כא) באים שני פסוקים שעניינם הוא המנורה ומצנת הדלקת נר תמיד בה, ובסופה באים עשרה פסוקים (ל', א-ו) שבהם מצנת עשיית מזבח קטורת והקטרת קטורת תמיד עליו. ונשאלת השאלה מה השייכות שתי פרשות מסורה אלה לנושאה של פרשת תצוה, שהוא הכהנים האמורים לפעול במשכן?

על מנת לענות על השאלה, נתמקד תחילה בפרשה הראשונה ובה הציווי להעלות נר תמיד (שמות כ"ז כ-כ"א):

וְאֵתָהּ תִּצְוֶה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זֵית

זָךְ כְּתִית לְמָאֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד.

בְּאֵהָל מוֹעֵד מִחוּץ לַפְּרֹכֶת אֲשֶׁר עַל הָעֵדֻת

יַעֲרֵךְ אֹתוֹ אֶהֱרֹן וּבָנָיו מֵעֶרֶב עַד בֹּקֶר לִפְנֵי ה'

חֲקַת עֹלָם לְדֹרֹתָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

מעבר לשאלה שהצגנו לעיל בדבר השייכות של הפרשה: האם היא שייכת לסיום הציווי על עשיית המשכן וכליו שבפרשת תרומה, שהרי היא עוסקת באחד מכלי המשכן (וכך סבר המחלק לפרקים, שכלל פסוקים אלו בסיום פרק כ"ז), או שמא לפתיחת הפרשה, העוסקת בכהנים

"וְהִלְבַּשְׁתָּ אֹתָם אֶת אֶהְרֹן אַחִיד וְאֶת בְּנָיו אִתּוֹ, וּמְשַׁחְתָּ אֹתָם, וּמִלַּאתָ אֶת יָדָם וְקִדַּשְׁתָּ אֹתָם וְכִהְנֻנוּ לִי."

מהתבוננות בציווי על עשיית בגדי הכהונה שבפרק כ"ח, נמצא בו רמזים לכך שתפקידם של הכהנים רחב בהרבה משמירת התמידים במשכן ההיוועדות. כבר בציווי על עשיית האפוד אנו נרמזים על כך (שמות כ"ח ט, י"ב):

ט וְלִקְחָתָּ אֶת שְׁתֵּי אֲבָנֵי שֹׁהַם וּפְתַחְתָּ עֲלֵיהֶם שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

יב וְשַׁמְתָּ אֶת שְׁתֵּי הָאֲבָנִים עַל כְּתֹפֶת הָאֶפֶד אֲבָנֵי זָפָרָן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל.

וְנָשָׂא אֶהְרֹן אֶת שְׁמוֹתָם לִפְנֵי ה' עַל שְׁתֵּי כְתָפָיו לְזָכָרָן.

וגם בציווי על עשיית חושן המשפט ועל האורים והתומים נאמר (שמות כ"ח כ"א, כ"ט-ל):

כא וְהָאֲבָנִים תִּהְיֶינָן עַל שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה עַל שְׁמוֹתָם...

כט וְנָשָׂא אֶהְרֹן אֶת שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט עַל לְבוֹ בָּבֹאוֹ אֶל הַקֹּדֶשׁ, לְזָכָרָן לִפְנֵי ה' תָּמִיד.

ל וְנָתַתְּ אֶל חֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט אֶת הָאֹרִים וְאֶת הַתְּמִים וְהָיוּ עַל לֵב אֶהְרֹן בָּבֹאוֹ לִפְנֵי ה'.

וְנָשָׂא אֶהְרֹן אֶת מִשְׁפָּט בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל לְבוֹ לִפְנֵי ה' תָּמִיד. מכיוון שתפקידם של הכהנים כמסייעיו של משה בשמירת המשכן כמקום מוכן להיוועדות ה' עמו, אין בו כדי לבאר את ההדגשה המשולשת הזו כי אהרן הוא מייצגם של בני ישראל לפני ה' במשכן על ידי כך שכתפיו ולבו מוקדשים לנשיאת שמותם לפני ה' לזיכרון.

אבל במעשה הציץ ניתן ההסבר לרמזים אלו (שמות כ"ח ל"ו, ל"ח):

לו וְעֲשִׂיתָ צִיץ זָהָב טְהוֹר וּפְתַחְתָּ עָלָיו פְּתוּחֵי חֹתֶם קֹדֶשׁ לְה'.

לח וְהָיָה עַל מִצַּח אֶהְרֹן וְנָשָׂא אֶהְרֹן אֶת עוֹן הַקֹּדֶשִׁים אֲשֶׁר יִקְדִּישׁוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְכָל מִתְּנַת קִדְּשֵׁיהֶם וְהָיָה עַל מִצְחוֹ תָּמִיד, לְרִצּוֹן לָהֶם לִפְנֵי ה'.

כלומר הציץ מלמד על כך שתפקידו של אהרן אינו קשור רק בעבודות התמידים שבמשכן ההיוועדות, אלא גם בקודשיהם של בני ישראל ובמתנותיהם המובאים למשכן והמוקרבים על ידו (או על ידי בניו), שהציץ שעל מצחו הוא המרצה אותם. כאן, נרמז לראשונה כבר בספר שמות תפקידם של הכהנים ותפקידו של המשכן בהקשר עבודת הקרבנות שעתידיים בני ישראל להביא, כמתואר בספר ויקרא.

ומסביר הרב אלחנן סמט שבכך מתגלה אפוא למפרע הטעם לנשיאת אהרן את שמותם של בני ישראל על כתפיו ועל לבו לזיכרון לפני ה': אהרן הוא שְׁלוּחַם שֶׁל

הכהנים לתפקידם. ועל פי הבנה זאת מתברר כי פרשת נר התמיד מהווה הקדמה להמשך פרשת תצוה.

לסיכום, בראש פרשת תצוה שומעים אנו אפוא לראשונה, כי לאהרן ולבניו יש תפקיד מיוחד לבצע עבודות מסוימות במשכן. אנו יודעים שלא רק נר התמיד הוא באחריותם של הכהנים, אלא אף לחם התמיד שעל השולחן (כ"ה, ל), אלא כשכנראה מכיוון שהעבודה בהעלאת נר התמיד בכל ערב וערב תדירה יותר מהחלפת לחם התמיד (הנעשית רק אחת לשבוע, כמצוה בויקרא כ"ד, ח), לכן נבחרה דווקא היא להציג את תפקיד הכהנים במשכן.

כמו כן, בנספח הראשון לציווי עשיית המשכן – בציווי על עשיית מזבח הקטורת ועל עבודתו – מפורש שאף עבודת התמיד הזו מוטלת על אהרן, והיא קשורה להטבת הנרות על ידו בבוקר ולהעלאתם על ידו בין הערביים (שמות ל' ז-ח):

וְהִקְטִיר עָלָיו אֶהְרֹן קֶטֶרֶת סַמִּים

בְּבֹקֶר בְּבֹקֶר, בְּהִיטִיבוֹ אֶת הַנֵּרֹת יִקְטִירָנָה.

וּבְהַעֲלֵת אֶהְרֹן אֶת הַנֵּרֹת בֵּין הָעֶרְבִים יִקְטִירָנָה

קֶטֶרֶת תָּמִיד לִפְנֵי ה' לְדֹרֹתֵיכֶם.

מסגרת זו של פרשת תצוה – נר התמיד בראשה וקטורת התמיד בחתימתה – יוצרת הגדרה ברורה של תפקיד הכהנים במשכן. **הכהנים הם האחראים לארבע עבודות התמיד שבמשכן,** ומן השתיים המפורשות יש ללמוד גם על השתיים שבהן לא נתפרש הדבר.

אמנם המשכן שהקים משה ראוי להיוועדות ה' עם משה כמות שהוא, אף כשאינו בו עדיין כהנים ובטרם נתקדשו המשכן וכליו לעבודתם הקבועה, אולם מכיוון שהיוועדות אינה מעשה חד-פעמי, אלא היא עתידה לחזור פעמים רבות ובמשך זמן רב, לכן היא צריכה להיות מלווה באוהל שכליו מוכנים תמיד לקבל את פניו של ה' הנועד עם משה. את התפקיד הזה, לשמור על קביעותם של ארבעת התמידים במשכן, הטיל ה' על אהרן ועל בניו. נמצא, שתפקידם של הכהנים בספר שמות קשור קשר אמיץ לתפקידו של המשכן בספר זה כמשכן ההיוועדות: בקיום עבודות התמיד המוטלות עליהם מתאפשרת ההיוועדות בין ה' למשה באוהל מועד בכל עת.

לאחר שבראש פרשת תצוה נרמז, באמצעות פרשת נר התמיד, כי זהו תפקידם של הכהנים, ממשיך הציווי על משה לבאר כיצד יתקדשו הכהנים לעבודתם במשכן (מהו הדבר שיהפוך אותם לכהנים): יש לעשות לאהרן ולבניו בגדי קודש "לְקַדְּשׁוֹ לְכַהְנֵנוּ לִי" (כ"ח, א-ה). ולאחר פירוט בגדי הקודש שיש לעשותם (פסוקים ו-מ), נאמר (שמות כ"ח מא):

בְּמָקוֹם קָדֵשׁ כִּי קָדֵשׁ קָדָשִׁים הוּא לוֹ מֵאֲשֵׁי ה' חֵק- עוֹלָם .

אם נשים לב נראה שפרשת נר התמיד (שם א-ד) חוזרת כמעט מילה במילה על זו שבראש פרשת תצוה, ויש לאמר על פי מה שהסברנו לעיל שבספר שמות בא הציווי להורות לכהנים לדאוג לתפקודו של משכן ההיוועדות, ואילו בספר ויקרא הדלקת נר התמיד היא חלק מעבודתם היומיומית של הכהנים כמקריבי קרבנות הציבור.

החזרה בספר ויקרא על מצנת לחם הפנים אינה מעוררת קושי, אף בלא הטעם שאנו נותנים לחזרות על ציווי עבודות התמיד בספרים ויקרא-במדבר, מכיוון שבספר ויקרא נאמרים פרטיה של מצווה זו שלא ניתנו בספר שמות. הרב סמט מציין גם שהאמור בפסוק ט: "וְהִיָּתָה לְאֶהֱרֹן וְלִבְנָיו וְלְאֶכְלָהוּ בְּמָקוֹם קָדֵשׁ... חֵק עוֹלָם", המאפיין את לחם הפנים כקרבת ציבור, שמקום הדיון אודותיו הוא ספר ויקרא.

ונשאלת השאלה מה טעמן של ארבע עבודות התמיד הללו מחוץ לספר שמות, במסגרת עבודתם השגרתית של הכהנים כמקריבי קרבנותיהם של ישראל? והרי כמצוות לדורות אין ארבעת התמידים הללו מלווים עוד את התוועדות ה' עם משה (שנסתיימה עם השלמת נתינתה של התורה לישראל)! אמנם אפשר לאמר, שאף במצוותן לדורות נותר בהן מעין טעמן הראשון: ה' אמנם אינו מתוועד עם עמו במקדש כשם שהתוועד עם משה, אבל הוא נוכח בו תדיר, ועבודות התמיד הללו מכבדות את נוכחותו המתמדת הזו במקדש.

שני ציוויים שונים על הקדשת הכהנים

בארבעה מקומות בספר שמות בא ציווי על הקדשת הכהנים לעבודתם, ואלו הם:

1. כ"ח, א-ב ופסוק מא שם – במסגרתו של פרק כ"ח, המצווה על עשיית בגדי הכהונה.
2. כ"ט, א-לז – הציווי על שבעת ימי המילואים.
3. ל, ל – בתוך הציווי על עשיית שמן המשחה ועל השימוש שיש לעשות בו.
4. מ', יב-טו – במסגרת הציווי על משה להקים את המשכן.

מבין ארבעת המקומות הללו בולט הציווי בפרק כ"ט בייחודו, ולא רק בגלל אריכותו הרבה אלא גם מפני שיש בו תוספות נרחבות ומפורטות שאינן בכל שאר המקומות, כפי שנבאר. הציוויים האחרים בספרנו חוזרים זה על זה.

אם נתבונן במפורט שבהם, זה שבפרק מ' (שמות מ')

יב וְהִקְרַבְתָּ אֶת-אֶהֱרֹן וְאֶת-בְּנָיו אֶל-פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְרַחֲצָתָ אֹתָם בַּמַּיִם . יג וְהִלַּבְשָׁתָ אֶת-אֶהֱרֹן אֶת בְּגָדֵי הַקָּדֵשׁ וּמִשְׁחָתָ אֹתוֹ וְקָדַשְׁתָּ אֹתוֹ וְכֹהֵן לִי . יד וְאֶת-בְּנָיו

ישראל בעבודתם את ה' באמצעות הבאת קרבנותיהם אל המשכן.¹

ואם כך בגדי הכהונה נועדו אפוא לא רק "לכבוד ולתפארת" למשרתי משכן ההיוועדות, אלא גם לשלוחיהם של ישראל במשכן העבודה, כבגדי שירות וייצוג של שולחיהם לשם ריצוי עבודתם במשכן. כלומר הכהנים על בגדיהם מהווים אפוא חוליה מקשרת בין שני תפקידיו של המשכן: הם האחראים על עבודות התמיד שבו, כדי שיוכל לשמש כמשכן ההיוועדות עם משה, והם העושים בו את עבודת הקרבנות בשמם של בני ישראל כולם. ולמעשה יש קשר בין שני התפקידים, כי גם עבודות התמיד, הקשורות בספרנו לתפקידו של המשכן כאוהל ההיוועדות של ה' עם משה, הן קרבנות ציבור שמצוותם לדורות, כחלק מעבודת הכהנים כשולחיהם של ישראל. (אפשר לראות שניות זו ביחס לפרשת עולת התמיד מופיעה בציווי על עשיית המשכן (כ"ט, לח-מג), וחוזרת כמעט מילה במילה בפרשת המוספין שבספר במדבר (כ"ח, א-ח). ומסביר הרב סמט שבספר שמות באה פרשת עולת התמיד כחלק ממצנת עשיית המזבח, וכאחת מהעבודות המקיימות את משכן ההיוועדות שבו עוסק ספר זה, ובספר במדבר, לעומת זאת, באה פרשה זו כחלק מפרשת קרבנות הציבור הקשורים בזמנים קבועים, שעליהם ממונים הכהנים.)

ראוי לשים לב שהציווי על עבודות תמיד של נר התמיד ושל לחם הפנים מופיעים גם בספר ויקרא, שם הם מופיעים בסמיכות בוויקרא כ"ד, א-ט:

א וַיְדַבֵּר ה' אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר . ב צוֹ אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זֵית זָךְ פְּתִית לְמָאוֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד . ג . מִחוּץ לַפְּרֻכֶת הָעֵדֻת בְּאֹהֶל מוֹעֵד יַעֲרֹךְ אֹתוֹ אֶהֱרֹן מֵעֶרֶב עַד-בֹּקֶר לִפְנֵי ה' תָּמִיד חֵקֶת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם . ד . עַל הַמִּנְכָּה הַטְּהֵרָה יַעֲרֹךְ אֶת-הַנְּרוֹת לִפְנֵי ה' תָּמִיד . ה וְלִקְחָתָ סֶלֶת וְאִפִּיתָ אֹתָהּ שֵׁתִים עֶשְׂרֵה חִלּוֹת שְׁנֵי עֶשְׂרִינִים ? הִיָּה הַחֲלָה הָאֲחֻת . ו וְשִׁמְתָ אֹתָם שֵׁתִים מַעֲרֻכוֹת שֵׁשׁ הַמַּעֲרֻכֹת עַל הַשֵּׁלַחַן הַטְּהוֹר לִפְנֵי ה' ? וְנִתְּתָ עַל-הַמַּעֲרֻכֹת לִבְנֵה זֶפֶה וְהִיָּתָה לְלֶחֶם לְאֶזְכָּרָה אֲשֶׁר לַה' ח בְּיוֹם הַשַּׁבָּת בְּיוֹם הַשַּׁבָּת יַעֲרֹכְנּוּ לִפְנֵי ה' תָּמִיד מֵאֵת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם . ט וְהִיָּתָה לְאֶהֱרֹן וְלִבְנָיו וְאֶכְלָהוּ

¹ הקשר בין הציוץ לבין האפוד והחושן מתבאר בדברי רשב"ם בפירושו לפסוק לו: "על האפוד ועל החושן היו שמות בני ישראל, לזיכרון שכיפר הקב"ה על עוון הקודשים שיקדישו בני ישראל הכתובים למטה מן הציוץ - באבני האפוד והחושן. [ועל הציוץ נכתב] 'קָדֵשׁ לַה'' - כלומר הקב"ה מרצה עוון הקודשים". את הצירוף 'עוון הקודשים' מפרש רשב"ם שלא כח"ל וכרש"י: "לפי פשוטו לא דיבר הכתוב בטומאת קדשים (- כלומר, העוון אינו הבאת הקדשים בטומאה) אלא כך פירושו: כל קרבנות שיביאו ישראל... לכפר עליהם, שייטיע הציוץ עם הקרבן להזכיר לפני הקב"ה... להתכפר להם". העוון הוא אפוא זה שבגללו מביאים הבעלים את קרבנם, לכפר עליו.

לספר שמות (להוציא את פרק כ"ט) נועדו לקדש את הכהנים לתפקידם במשכן ההיוועדות שעליו מְצַנָּה ספר שמות. תפקיד זה אינו כולל את עבודת הקרבנות של בני ישראל. לשם קידושם לתפקידם, כמשרתי המשכן, הדואגים לקיום עבודות התמיד שבו, די בקידושם בפעם אחת, וגם אין צורך בהבאת קרבנות מיוחדים לשם מילוי ידיהם, שהרי תפקידם זה אינו כרוך בעבודת קרבנותיהם של ישראל.

פרק כ"ט, לעומת זאת, מְצַנָּה על קידוש הכהנים לתפקידם כשלוחי ישראל בעבודת הקרבנות. זהו תפקיד שונה במהותו המחייב הליך שונה של קידושם – העברת תפקיד הכהונה ממשא אל אהרן ובניו במשך תקופת זמן של שבעה ימים ומתוך עשייתם של קרבנות שונים. כלומר פרק כ"ט שייך בעצם לתפקידו של המשכן כמשכן העבודה ולתפקידם של הכהנים בו, שבהם עוסק ספר ויקרא, ושם אכן בא התיאור המפורט של קיום ההוראות שבפרק כ"ט (ויקרא ח').

אבל לאור הסבר זה עולה השאלה אם כך מדוע מופיע פרק כ"ט בספר שמות?

ועונה הרב סמט ומסביר שדבר זה נובע ממה שאמרנו לעיל שהכהנים על בגדיהם משמשים בתפקיד כפול ובכך הם מהווים חוליה מקשרת בין תפקידו של המשכן כמשכן ההיוועדות לבין תפקידו כמשכן העבודה. כשם שהציווי על עשיית בגדי הכהונה (בפרק כ"ח) כולל בתוכו אף אותם בגדים או חלקי בגדים שנתייחדו לתפקידם של הכהנים כמקריבי קרבנותיהם של ישראל (אבני האפוד, אבני החושן וציץ הזהב), כך הציווי על קידוש הכהנים שבהמשכו (בפרק כ"ט), בא אף הוא בצורתו השלמה, הכוללת את הכשרת הכהנים לכל תפקידיהם במשכן. נמצא, אפוא, שאת הוראות הקידוש של הכהנים המיועדות לתפקידם המיוחד בספר שמות (הבאות בפרק כ"ח ובפרק מ') אין צורך לקיים בפני עצמן, משום שקיומן נכלל ממילא בקיום ההוראות של פרק כ"ט – קיום המתואר בויקרא ח', ו"יש בכלל מאתיים מנה".

הכהנים – שלוחים שלנו או שלוחי שמים?

הסברנו לעיל שהכהנים במשכן העבודה הם שלוחיהם של ישראל במשכן, והם מקריבים בו קרבנות ציבור וקרבנות יחיד בשמם של ישראל. דבר זה בא לידי ביטוי בבגדי הכהן הגדול, כפי שראינו בסעיף ב לעיל: שמות בני ישראל מפותחים על שתי אבני השוהם – "וּנְשָׂא אֶהָרֶן אֶת שְׁמוֹתָם לְפָנֵי ה' עַל שְׁתֵּי כִתְפָיו לְזָכְרוֹן" (כ"ח, יב); אף שתיים עשרה אבני החושן הן "עַל שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (שם, כא) – "וּנְשָׂא אֶהָרֶן אֶת שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט עַל לְבוֹ בְּבֹאוֹ אֶל הַקֹּדֶשׁ לְזָכְרוֹן לְפָנֵי ה' תְּמִיד" (שם, כט); והביטוי הבהיר ביותר לכך הוא בתפקיד הציץ שנושא אהרן על מצחו: "וּנְשָׂא אֶהָרֶן אֶת עֹן הַקֹּדְשִׁים אֲשֶׁר

תִּקְרִיב וְהִלְבַּשְׁתָּ אֹתָם כְּתַנְתָּ. טו וּמִשַּׁחְתָּ אֹתָם כְּאֲשֶׁר מִשַּׁחְתָּ אֶת-אֲבִיהֶם וְכֹהֲנוּ לִי וְהִיְתָה לְהִיֵּת לָהֶם מִשַּׁחְתָּם לְכַהֲנֵת עוֹלָם לְדֹרֹתָם.

יתברר כי אלו הן הפעולות שיש לעשותן כדי לקדש את הכהנים:

(א) להקריב את אהרן ואת בניו אל פתח אוהל מועד;

(ב) לרחוץ אותם במים;

(ג) להלבישם בבגדי הקודש;

(ד) למשוח אותם בשמן המשחה.

והתוצאה של כל המעשים הללו תהיה "וְקִדַּשְׁתָּ אֹתוֹ וְכָהֵן לִי" (פסוק יג).

משמע אפוא שעל ידי פעולות אלה הופכים הכהנים להיות ראויים לתפקידם, ואין כל צורך בפעולות נוספות. אבל לא כך נראה בפרק כ"ט, שם מצויות שתי תוספות עקרוניות:

1. מערכת שלמה של קרבנות שיש להביאם לשם מילוי ידי הכהנים (י-כח).

2. פעולות הקידוש של הכהנים ושל המזבח צריכות לחזור על עצמן במשך שבעה ימים (לה-לו).

לכאורה פרק כ"ט מצווה על תהליך שונה לגמרי של קידוש הכהנים. אולם דבר זה אינו מדויק: כל ההוראות הכלולות בציוויים האחרים שבספר שמות כלולות גם בפרק כ"ט, בפסוקים א-ט ופסוק כ"א.

א וְזֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר-תַּעֲשֶׂה לָהֶם לְקַדֵּשׁ אֹתָם לְכַהֵן לִי לְקַח פֶּר אֶחָד בֶּן-בָּקָר וְאֵילִם שְׁנַיִם תְּמִימִם. ב וְלָחֶם מִצֹּת וְחֹלֵת מִצֹּת בְּלוֹלָת בִּשְׁמֵן וּרְקִיקֵי מִצֹּת מִשְׁחִים בִּשְׁמֵן סֹלֶת חִטִּים תַּעֲשֶׂה אֹתָם. ג וְנָתַתָּ אוֹתָם עַל-סֹל אֶחָד וְהִקְרַבְתָּ אֹתָם בִּסֵּל וְאֶת-הַפֶּר וְאֶת שְׁנֵי הָאֵילִם. ד וְאֶת-אֶהָרֶן וְאֶת-בְּנָיו תִּקְרִיב אֶל-פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְרַחַצְתָּ אֹתָם בַּמַּיִם. ה וְלַקַּחְתָּ אֶת-הַבְּגָדִים וְהִלְבַּשְׁתָּ אֶת-אֶהָרֶן אֶת-הַכְּתָנִת וְאֶת מַעֲלֵל הָאֶפֶד וְאֶת-הָאֶפֶד וְאֶת-הַחֹשֶׁן וְאֶפְדֹתָ לוֹ בַּחֹשֶׁב הָאֶפֶד. ו וְשִׁמַּתָּ הַמִּצְנֶפֶת עַל-רֹאשׁוֹ וְנָתַתָּ אֶת-נֹזֵר הַקֹּדֶשׁ עַל-הַמִּצְנֶפֶת. ז וְלַקַּחְתָּ אֶת-שְׁמֵן הַמִּשְׁחָה וְיִצַקְתָּ עַל-רֹאשׁוֹ וּמִשַּׁחְתָּ אֹתוֹ. ח וְאֶת-בְּנָיו תִּקְרִיב וְהִלְבַּשְׁתָּם כְּתַנְתָּ. ט וְחִגַּרְתָּ אֹתָם אֲבַנֵּי אֶהָרֶן וּבְנָיו וְחִבַּשְׁתָּ לָהֶם מְגַבְעֹת וְהִיְתָה לָהֶם כְּהֵנָה לְחֻקְתָּ עוֹלָם וּמִלֵּאתָ יָד-אֶהָרֶן וְיָד-בְּנָיו. ... כֹּא וְלַקַּחְתָּ מִן-הַדָּם אֲשֶׁר עַל-הַמִּזְבֵּחַ וּמִשְׁמֵן הַמִּשְׁחָה וְהִזִּיתָ עַל-אֶהָרֶן וְעַל-בְּגָדָיו וְעַל-בְּנָיו וְעַל-בְּגָדֵי בְּנָיו אֹתוֹ וְקִדַּשׁ הוּא וּבְגָדָיו וּבְנָיו וּבְגָדֵי בְּנָיו אֹתוֹ.

ונשאלת השאלה: מה הסיבה להבדלים הללו שבין ההוראות השונות לקידוש הכהנים בספרנו?

הרב אלחנן סמט מסביר את ההבדלים הנ"ל לאור התפקיד הכפול של הכהנים במשכן: ההוראות המיוחדות

של חברו, ולפיכך הוא יכול למנות שליח שיקבל גטו מיד רב².

ובכן, כיצד ניתן ליישב את מה שנראה כפשוטם של המקראות שהבאנו בראש סעיף זה, שהכהן הגדול הוא שלוחם של ישראל, עם מימרתו של רב הונא בריה דרב יהושע?

אלא יש לאמר שדברי רב הונא נאמרו על היחסים שבין הכהן לבין בעל הקרבן – ישראלים מסוים: יחסים אלו, לדעתו, אינם יכולים להיות יחסי שליחות, משום שהישראלים אינו יכול למנות את הכהן בתור שלוחו להקרבה, דבר שהוא עצמו מנוע מלעשותו. אולם אנו טוענים שהכהנים בכללם הם שלוחי עם ישראל בכללו: הם מקריבי הקרבנות בשמם של ישראל ולמענם, והכהן הגדול הוא המרצה את קרבנותיהם של ישראל כולם בציץ שעל מצחו. כאן אין ניתן לטעון כי ישראל כעם אינם יכולים להקריב, שהרי הכהנים, אף הם מישראל הם, ואם כן עם ישראל ודאי שייך בתורת קרבנות, ועל כן הכהנים הם שלוחיו להקרבה. ניתן להמשיל את ישראל לגוף אחד, ואת הכהנים ליד של אותו גוף. ישנן פעולות שרק היד יכולה לעשותן, אך בעשותה כן תתייחס הפעולה לגוף כולו.³

קִדְּשׁוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכָל מִתְּנַת קִדְּשֵׁיהֶם... לְרִצּוֹן לָהֶם לְפָנַי ה' (שם, לח). כך נראה גם מסדר העבודה של הכהן הגדול ביום הכיפורים, שבו נאמר (ויקרא ט"ז, כא):
"וְסִמַּךְ אֶהְרֵן אֶת שְׁתֵּי יָדָיו עַל רֹאשׁ הַשְּׂעִיר הַחַי, וְהִתְנַחֵה עָלָיו אֶת כָּל עֲזוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶת כָּל פְּשָׁעֵיהֶם לְכָל חַטָּאתָם..."
 וכך בפסוקים נוספים.

גם במשנה במסכת יומא (פ"א מ"ה) מובא נוסח דברי זקני בית דין לכהן הגדול ערב יום הכיפורים:
"אומרים לו: אישי כהן גדול, אנו שלוחי בית דין, ואתה שלוחנו ושליח בית דין. משביעין אנו עליך... שלא תשנה דבר מכל מה שאמרנו לך".

אלא שבשלושה מקומות בתלמוד באה לידי ביטוי תפיסה שונה של תפקיד הכהנים במקדש. במסכת נדרים לה ע"ב מתלבט התלמוד:

הני כהני – שלוחי דידן הוו, או שלוחי דשמיא? (תרגום: כהנים אלו – שלוחים שלנו הם, או שלוחי שמים?)

הגמרא מבארת שהתוצאה ההלכתית משאלה זו היא ביחס לאדם שכהן מסוים נדר שאותו אדם לא ייהנה ממנו: אם הכהנים הם שלוחים שלנו, אסור לאותו כהן להקריב את קרבנות אדם זה, שהרי הוא מודר הנאה ממנו. אך אם הכהנים הם שלוחי שמים – מותר. הגמרא מביאה ראיות שונות ודוחה אותן, ולבסוף נשאר ללא הכרעה.

אולם במסכת יומא יט ע"א, על המשנה שהבאנו לעיל, מביאה הגמרא מימרא זאת:

אמר רב הונא בריה דרב יהושע: הני כהני – שלוחי דרחמנא ניהו. דאי אמרת שלוחי דידן ניהו, מי איכא מידי דאנן לא מצינן למעבד ושלוחי דידן מצו עבדי?! (- תרגום לעברית: כהנים אלו – שלוחי ה' הם. שאם אומר אתה שהם שלוחים שלנו, האם יש דבר שאנו איננו יכולים לעשותו, ושלוחינו יכולים לעשותו?)!

הגמרא מקשה על רב הונא מדברי המשנה, ומתרת שדברי זקני בית הדין "אתה שלוחנו ושליח בית דין" – לא לעניין הקרבת קרבנות נאמרו, אלא לעניין השבועה שבה משביעים אותו שלא ישנה ממה שאמרו לו, שבשבועה זו הוא נשבע על דעת הזקנים ועל דעת בית הדין.

המימרא של רב הונא בנו של רב יהושע מובאת גם במסכת קידושין כג ע"ב. שם הגמרא מעמידה כסתירה לדבריו את דינו של עבד כנעני, שאף שאינו יכול לקבל גט שחרור מאדונו (שהרי מה שקנה עבד קנה רבו), יכול הוא למנות שליח שיקבל את גטו מיד רבו ולהשתחרר בכך. והגמרא מיישבת כי ישראל אינם שייכים בתורת קרבנות כלל, ועל כן אין הכהן יכול להיות שלוחם, אולם עבד שייך בגיטין, שהרי הוא יכול לקבל גטו של חברו מיד רבו

² הרמב"ם, בהלכות נדרים פרק ו הלכה ה פוסק: "היה שמעון (- שראובן מודר ממנו הנאה) כהן, הרי זה מותר להקריב קרבנות ראובן, שהכהנים שלוחי שמים הן, ואינן שלוחי בעל הקרבן". אף שהגמרא בנדרים לא הכריעה את שאלתה, הרמב"ם פסק כך, משום המימרא של רב הונא בריה דרב יהושע המופיעה במסכת יומא ובמסכת קידושין (רדב"ז). הראשונים דנו בשאלה, מדוע לא הכריעה הגמרא בנדרים את ספקה מן המימרא של רב הונא, ותירצו שהגמרא חפשה משנה או ברייתא שממנה ניתן יהיה להכריע ולא רצתה להכריע מדברי אמורא.

³ על פי דברינו, הייתה הגמרא במסכת יומא יכולה לתרץ כי דברי זקני בית דין לכהן הגדול אינם סותרים את מימרתו של רב הונא, שכן כוונתם שהכהן הגדול הוא שליח של עם ישראל כולו. אך הגמרא תירצה בדרך שלא תחייב אותה להיכנס לחילוק זה.